

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 364 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกต่างๆ ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบสัดส่วนจากแต่ละงานการพยาบาลและสุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับฉลากแบบใส่คืน (sampling with replacement) (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2550) จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 406 ราย ทำการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ แบบสอบถามความสามารถในการทำงานและแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงาน แบบสอบถามความสามารถในการทำงานประเมินโดยใช้แบบสอบถามดัชนีชี้วัดความสามารถในการทำงาน (work ability index [WAI]) (Tuomi, Ilmarinen, Jahkola, Katajarinne, & Tulkki, 1998) ที่แปลโดย อรรถพร แก้วบุญชู และเกรียงไกร ประการแก้ว (2541) ส่วนแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงาน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านการทำงาน และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .99 จากนั้นนำไปทดสอบกับพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่จำนวน 20 ราย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความสามารถในการทำงานเท่ากับ .81 ส่วนแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (.81-.91) จากนั้นนำแบบสอบถามไปรวบรวมข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดได้รับแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลจำนวน 405 ฉบับ หรือร้อยละ 99.75

ผลการวิจัย พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีระดับความสามารถในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับดี (เฉลี่ย 38.99 คะแนน , S.D. = 4.93) โดยมีคะแนนความสามารถในการทำงานอยู่ในช่วง 23-49 คะแนน มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการทำงานระดับดีมากและดีร้อยละ 18.30 และร้อยละ 53.80 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการทำงานระดับปานกลางและไม่ดีร้อยละ 25.40 และ 2.50 ตามลำดับ

2. ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 93.60) มีอายุเฉลี่ย 37.15 ปี โดยร้อยละ 58.00 ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสด และมีสถานภาพสมรสร้อยละ 37.30 กลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพทั่วไปตามการรับรู้อยู่ในระดับดี และปานกลาง ร้อยละ 55.60 และร้อยละ 39.50 ตามลำดับ ความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายโดยรวมร้อยละ 81.20 อยู่ในระดับที่ดี และมีดัชนีมวลกายเฉลี่ยเท่ากับ 21.76 กิโลกรัม/เมตร² ซึ่งร้อยละ 57.70 ของกลุ่มตัวอย่างมีดัชนีมวลกายอยู่ในเกณฑ์ปกติ ส่วนพฤติกรรมสุขภาพพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่มีประวัติสูบบุหรี่และสูบบุหรี่ในปัจจุบันร้อยละ 1.20 และร้อยละ 0.50 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.40 ออกกำลังกายน้อยกว่า 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.50) มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทร้อยละ 17.50 กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การทำงานในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 21.50 รองลงมา คือ 11-15 ปี (ร้อยละ 17.30) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.40) ประเมินว่าตนเองมีทักษะความชำนาญในการทำงานเพียงพอ กับงาน และมีความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและสูง ร้อยละ 70.90 และร้อยละ 23.00 ตามลำดับ รวมทั้งมีความยึดมั่นผูกพันในองค์กรโดยรวมระดับปานกลาง 63.00 และระดับสูงร้อยละ 27.90

2.2 ปัจจัยด้านการทำงาน ลักษณะงานของกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 78.20 ประเมินว่างานของตนมีลักษณะงานที่ใช้แรงกายร่วมกับใช้ความคิดและจิตใจเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างมีข้อเรียกร้องจากงานด้านกายภาพอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ ร้อยละ 62.00 และร้อยละ 24.80 ตามลำดับ ส่วนข้อเรียกร้องด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลางและต่ำร้อยละ 66.90 และร้อยละ 17.20 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.70) ปฏิบัติงานหมุนเวียนกะเช้า บ่ายและดึก และร้อยละ 33.40 ปฏิบัติงานเฉพาะกะเช้า โดยจำนวนครั้งเฉลี่ยของปฏิบัติงานหมุนเวียนกะเช้า บ่าย ดึก เท่ากับ 9.63 ครั้งต่อเดือน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.70 มีการปฏิบัติงานล่วงเวลา ส่วนปัจจัยอันตรายในสิ่งแวดล้อมการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและต่ำร้อยละ 67.80 และร้อยละ 17.00 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างมีการควบคุมกำกับงานในระดับปานกลางและสูงร้อยละ 71.80 และร้อยละ 16.50

ตามลำดับ รวมทั้งการสนับสนุนจากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาพบว่า อยู่ในระดับปานกลางและสูงร้อยละ 76.50 และร้อยละ 11.90 ตามลำดับ

2.3.3. สิ่งแวดล้อมภายนอก พบว่าความขัดแย้งในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ระดับปานกลางและต่ำร้อยละ 69.60 และร้อยละ 19.00 ตามลำดับ ส่วนความขัดแย้งในการทำงานที่มีผลกระทบกับครอบครัวระดับปานกลางและสูงร้อยละ 65.20 และร้อยละ 18.80 ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านการทำงาน และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดความสามารถในการทำงานของอิลมาริเนน (Ilmarinen, 2009) (ดังภาพที่ 2-1) ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไปมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 7.50 เท่า ($OR_{adj} = 7.50$, 95% CI= 1.10-51.13) กลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี และปานกลางมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 14.27 เท่า ($OR_{adj} = 14.27$, 95% CI= 1.99-102.24) และ 5.30 เท่า ($OR_{adj} = 5.30$, 95% CI= 2.33-12.03) ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายไม่ดีมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 4.53 เท่า ($OR_{adj} = 4.53$, 95% CI= 1.68-12.53) การมีประวัติสูบบุหรี่ทำให้โอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 25.97 เท่า ($OR_{adj} = 25.97$, 95% CI= 1.01-665.37) กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพพยาบาล < 1 ปี มีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 40.88 เท่า ($OR_{adj} = 40.88$, 95% CI= 2.57-651.06) และการมีระดับความพึงพอใจในการทำงานต่ำส่งผลให้โอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 40.63 เท่า ($OR_{adj} = 40.63$, 95% CI= 4.68-352.94) โดยการศึกษาพบว่า สถานภาพสมรสหย่าหรือแยกทาง ($OR = 3.12$, 95% CI= 1.00-9.62) การที่ไม่เคยออกกกำลังกาย ($OR = 2.69$, 95% CI= 1.27-5.71) ความยึดมั่นผูกพันในองค์กรระดับปานกลาง ($OR = 2.97$, 95% CI= 1.65-5.37) และความยึดมั่นผูกพันในองค์กรในระดับต่ำ ($OR = 3.28$, 95% CI= 1.39-7.74) ถูกจัดเป็นปัจจัยรบกวนที่ถูกควบคุมออกไปจากการวิเคราะห์

3.2 ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีข้อร้องเรียนจากงานด้านกายภาพสูงมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 4.52 เท่า ($OR_{adj} = 4.52$, 95% CI= 1.01-20.24) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการควบคุมกำกับงานต่ำมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 11.02 เท่า ($OR_{adj} = 11.02$, 95% CI= 1.98-61.28) สำหรับลักษณะงานที่ใช้แรงกายเป็นส่วนใหญ่ ($p < .01$) และจำนวนการทำงานล่วงเวลา 11-15 ชั่วโมงต่อเดือน ($p < .05$) พบว่าเป็นปัจจัยปกป้อง (protection factor) หรือปัจจัยที่ส่งเสริมให้ความสามารถในการทำงานดีขึ้น ส่วนปัจจัยอันตรายจากสิ่งแวดล้อมการทำงาน ($OR = 2.93$, 95% CI= 1.33-6.48) และการสนับสนุนทางสังคม

จากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ($OR = 3.50$, 95% $CI = 1.38-8.82$) ถูกจัดเป็นปัจจัยรบกวนที่ถูกควบคุมออกไปจากการวิเคราะห์

3.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อการทำงานระดับสูง และปานกลางมีโอกาสที่จะมีความสามารถในการทำงานไม่ดี 15.38 เท่า ($OR_{adj} = 15.38$, 95% $CI = 1.87-126.24$) และ 5.87 เท่า ($OR_{adj} = 5.87$, 95% $CI = 1.02-33.98$) ตามลำดับ และพบว่าปัญหาความขัดแย้งในการทำงานที่มีผลกระทบต่อครอบครัว ($OR = 4.69$, 95% $CI = 2.09-10.56$) ถูกจัดเป็นปัจจัยรบกวนที่ถูกควบคุมออกไปจากการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเชิงพหุแบบเชิงชั้น โดยเรียงลำดับการนำเข้าสู่การวิเคราะห์ตามปัจจัยที่สามารถปรับเปลี่ยนง่ายและมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการทำงาน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก และปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ตามลำดับ พบว่าปัจจัยด้านการทำงาน มีร้อยละความถูกต้องของการพยากรณ์เท่ากับ 75.80 และเมื่อนำปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกเข้าสู่การวิเคราะห์พบว่า ร้อยละความถูกต้องของการพยากรณ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.80 และเมื่อนำปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล เข้าสู่การวิเคราะห์พบว่า สามารถเพิ่มความถูกต้องของการพยากรณ์ได้อีกร้อยละ 8.10 ดังนั้นเมื่อพิจารณาความถูกต้องของการพยากรณ์ทั้งสามปัจจัยพบว่า สามารถพยากรณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการทำงานไม่ดี ได้ถูกต้องร้อยละ 84.90

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหาร ผู้บริหารโรงพยาบาลสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมความสามารถในการทำงานในพยาบาลวิชาชีพ โดยการกำหนดนโยบายเฝ้าระวังความสามารถในการทำงาน ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินการส่งเสริมความสามารถในการทำงานในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 จัดให้มีการปฐมนิเทศสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติงานใหม่ และส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรมเพิ่มเติมความรู้อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 1 ปี

1.2 จัดโครงการส่งเสริมความพึงพอใจในการทำงานโดยเฉพาะในเรื่องค่าตอบแทนและอนาคตการทำงาน

1.3 จัดโครงการส่งเสริมสุขภาพแก่บุคลากร ตามลักษณะเฉพาะของงาน เช่น แผนกผู้ป่วยที่มีชื่อเรียกห้องจากงานด้านกายภาพสูง ควรได้รับการส่งเสริมการออกกำลังกายที่เน้นความแข็งแรง

และความยืดหยุ่นของร่างกาย ส่วนลักษณะงานที่ใช้ความคิดและจิตใจสูง ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สามารถเผชิญความเครียดได้ดี ตลอดจนจัดให้มีโครงการรณรงค์ดูแลสุขภาพ

1.4 จัดโครงการเสริมสร้างความสามารถในการทำงานสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่มีอายุมาก โดยปรับเปลี่ยนลักษณะงานให้เหมาะสมกับอายุ เช่น การลดงานที่ต้องใช้แรงกาย เป็นต้น

1.5 จัดโครงการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และเพิ่มความอิสระในการควบคุมกำกับงานตามความเหมาะสม ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

1.6 จัดโครงการลดปัจจัยเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องจากงานด้านกายภาพ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้มีความปลอดภัย และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสม

1.7 จัดให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาปัญหาความไม่สมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับการทำงาน ตลอดจนเพิ่มความยืดหยุ่นของชั่วโมงการทำงาน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงาน

2. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติการพยาบาลอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับดี แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความสามารถในการทำงานปานกลางและต่ำร้อยละ 25.40 และ 2.50 ตามลำดับ ซึ่งควรได้รับการเฝ้าระวังความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดโครงการสร้างเสริมสุขภาพและเพิ่มสมรรถภาพร่างกายของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้มีความสามารถในการทำงานที่พร้อมต่อการปฏิบัติงาน

3. ด้านการศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับพยาบาลอาชีวอนามัย โดยเฉพาะปัจจัยที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในรูปแบบติดตามไปข้างหน้า (prospective study) ในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในระยะยาว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเชิงทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
3. ควรมีการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานด้านสุขภาพ โดยการประเมินเชิงปรนัย (objective measures) ร่วมกับการประเมินเชิงอัตนัย (subjective measures) เช่น การวัดน้ำหนัก ส่วนสูง การตรวจร่างกาย และการตรวจสมรรถภาพร่างกาย เป็นต้น เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ตลอดจนทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น
4. ควรมีการศึกษาความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละแผนกพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพได้อย่างเฉพาะเจาะจงมากขึ้น